

6.10.2022

MUONIO

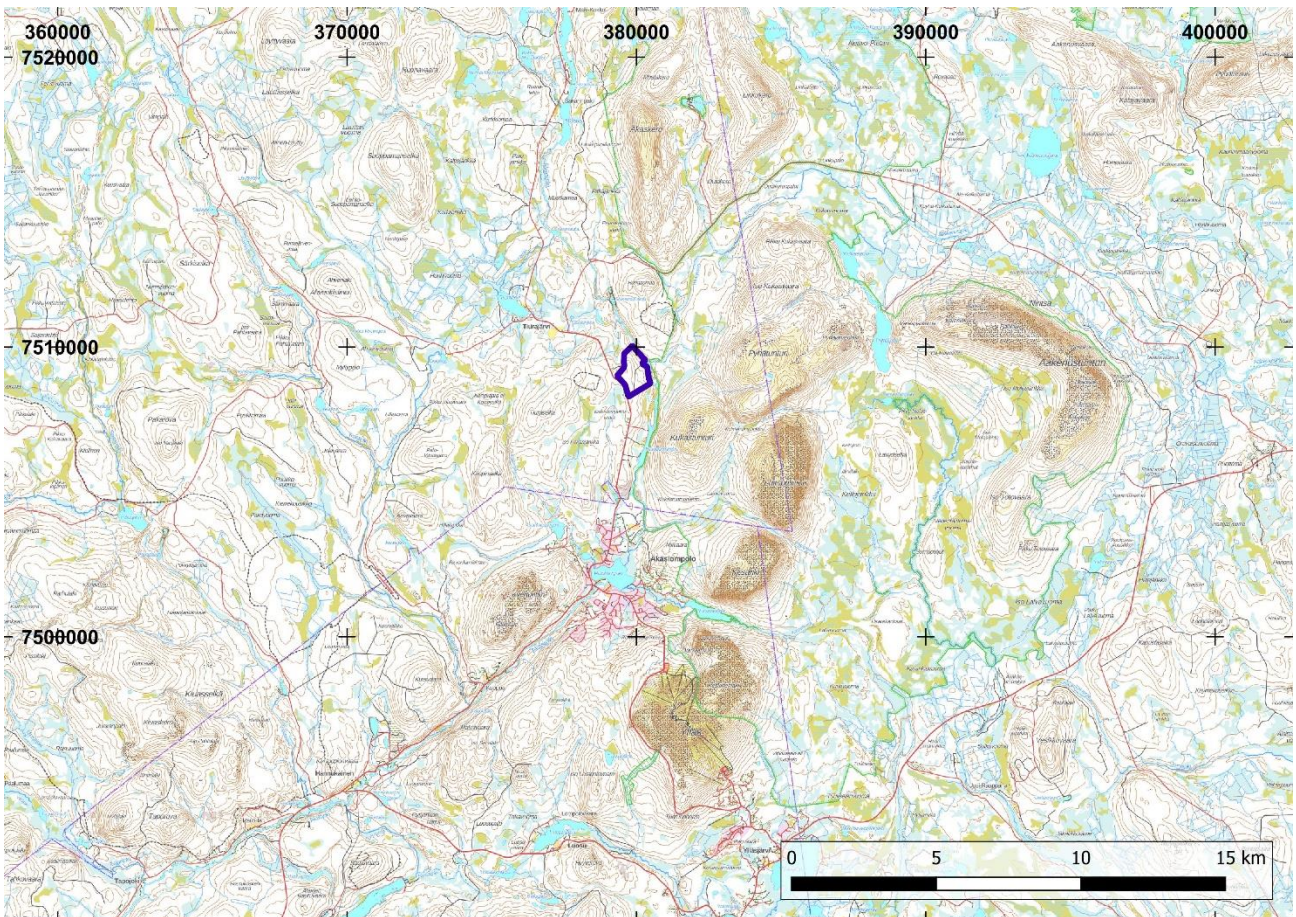
Kukaslompolonvaaran asemakaava-alueen arkeologinen inventointi

Tilaaaja:
Muonion kunta

FM Jussi-Pekka Hiltunen
FM Kalle Luoto
Heilu Oy

Sisällysluettelo

1. Johdanto	5
2. Menetelmät	6
2.1. Esityöt	6
2.2. Maastotyöt.....	9
3. Tulokset	11
4. Kiinteä muinaisjäännös (*uusi kohde)	12
4.1. Maijanniva*	12
Lähteet.....	15
Maastossa tarkastetut alueet	16

Kartta 1. Lähestymiskartta. Inventoitava alue rajattu sinisellä Äkäslompolon keskuksen pohjoispuolelle.

Taustakarttoina Maanmittauslaitoksen Karttakuvapalvelun (WMTS) 09/2022 aineistoa, ellei toisin mainita. Koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000. Raportin kuvat J-P. Hiltunen ja Jaakko Ervasti.

MUONIO KUKASLOMPOLONVAARA, Arkeologinen inventointi

Tiivistelmä ja arkistotiedot

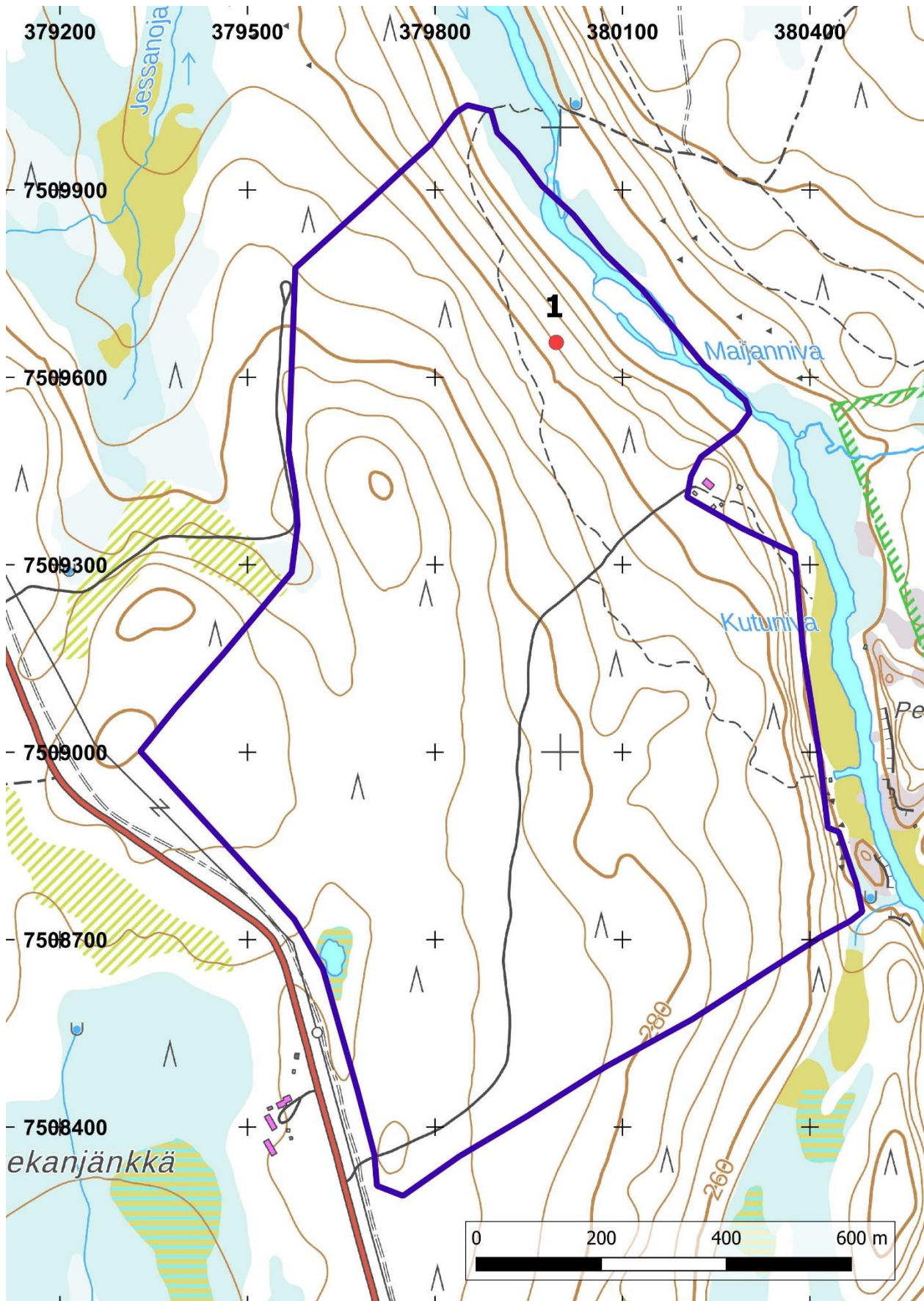
Heilu Oy laati Muonion Kukaslompolonvaaran alueen arkeologisen inventoinnin elokuussa 2022 Muonion kunnan tilauksesta. Työ liittyi alueen asemakaavan laatimiseen. Maastotyöt suorittivat Heilu Oy:n arkeologit Jussi-Pekka Hiltunen & Jaakko Ervasti. Raportoinnista vastasivat Kalle Luoto ja Jussi-Pekka Hiltunen. Selvitys toteutettiin yleisinventointina, jossa pyrittiin huomioimaan kaikki arkeologiset kohteet.

Alueelta ei tunnettu entuudestaan muinaisjäännöskohteita. Maastotöiden yhteydessä alueen pohjoisosasta löydettiin tervahaudan jäännös. Kohde on historialliseen aikaan ajoittuva kiinteä muinaisjäännös.

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Heilu Oy
Tutkimuksen tekijä:	FM Kalle Luoto ja FM Jussi-Pekka Hiltunen
Kenttätöaika:	17.8.2022
Tutkimusten rahoittaja:	Muonion kunta
Kohde ja sen tyyppi:	Ei kohteita
Aikaisemmat tutkimukset:	Ei tutkimuksia
Aikaisemmat löydöt:	Ei löytöjä

Kuva 1. Inventointialueelle tyypillistä metsämaastoa sen keskiosassa. Itään.

Kartta 2. Yleiskartta inventointialueesta. Hankealue on rajattu sinisellä. Inventoinnissa tavattu muinaisjäännöskohde on merkitty punaisella pisteellä, numero viittaa tämän raportin kohdeluetteloon.

1. Johdanto

Suunnittelualue sijaitsee Muonion kunnassa Kukaslompolonvaaran alueella noin 7 km Kolarin kunnan puolella sijaitsevan Äkäslompolon keskuksesta pohjoiseen ja noin 38 km Muonion kuntakeskuksesta kaakkoon. Suunnittelualue rajautuu idässä Äkäsjokeen ja sen ranta-alueeseen, pohjoisessa, lännessä ja etelässä metsäalueisiin. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 112 hehtaaria. Suunnittelualue on rakentamaton, mutta aivan suunnittelualueen länsirajalla, Äkäsjoen rannassa on rakennuksia.

Suunnittelualue on pääosin kallioista harvapuustoista metsämaata. Suunnittelualueen läpi kulkee metsäautotie koillis-kaakko suuntaisesti. Alueen länsiosa on yleispiirteeltään melko tasaista lukuun ottamatta siellä sijaitsevaa muusta maastosta korkeampaa maastonkohtaa. Idässä maasto laskee melko tasaisesti kohti Äkäsjokea ja lähempänä Äkäsjoen rantaa maasto laskee lähellä rantaa jyrkästi kohti itää. Maasto on korkeimmillaan suunnittelualueen länsiosassa (noin 300 mpy). Suunnittelualueen maaperä on suurimmalta osin hiekkamoreenia sekä kalliomaata. Suunnittelualueen ja Äkäsjoen itäpuolella Pallas-Yllästunturin kansallispuiston alueella sijaitsee Ylläkseltä pohjoiseen kohti Pallas- ja Ounastuntureita kulkeva Ounasselän tunturijono, jossa maasto kohoaa Pallastuntureilla korkeimmillaan yli 800 mpy.

Muonion kunnan sekä Äkäslompolon ja Ylläksen alueella on tehty useita arkeologisia inventointeja, mutta ne eivät ole kattaneet suunnittelualuetta (mm. Kotivuori 1989 ja 2002, Krapu 2006 sekä Karjalainen 2015). Suunnittelualueen lähin tunnettu muinaisjäännös on kalakenttä Kukaslompolo (tunnus muinaisjäännösrekisterissä 498010033), joka sijaitsee Kukastunturin itäpuolella Äkäsjoen laajentumaan Kukaslompoloon pohjoisesta pistävän niemen kärjessä, noin 1,5 km etelään.

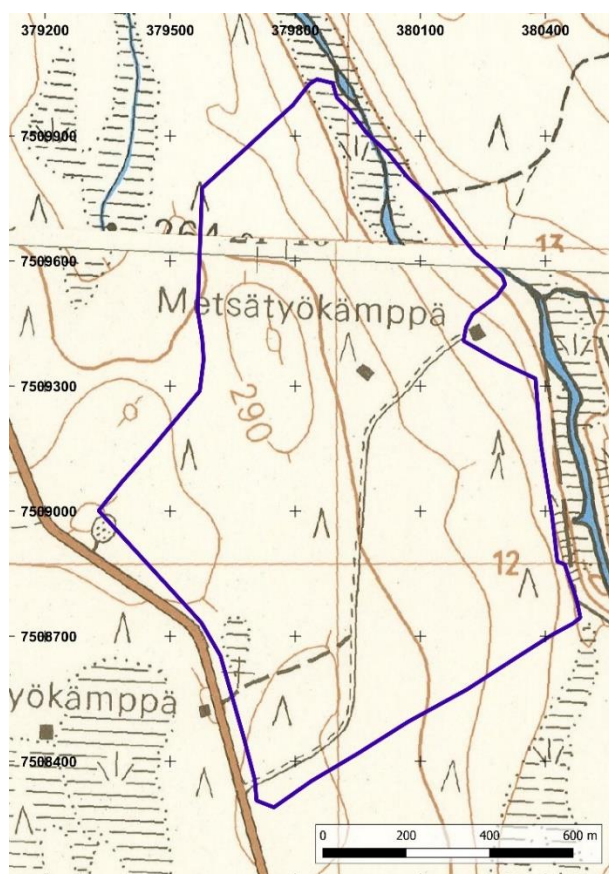
Alueella toteutettiin arkeologinen inventointi Muonion kunnan tilauksesta. Inventoinnin maastotöistä vastasivat Jussi-Pekka Hiltunen sekä Jaakko Ervasti. Raportoinnista vastasivat Kalle Luoto sekä Jussi-Pekka Hiltunen.

2. Menetelmät

2.1. Esityöt

Ennen inventoinnin maastovaihetta tutustuttiin alueen aikaisempiin arkeologisiin tutkimuksiin sekä lähiympäristön ennestään tunnettuihin muinaisjäänneksiin Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (www.kyppi.fi) saatavissa olevien tietojen perusteella. Tutkimusalueen historialliset kartat (yleiskartat, pitäjänkartta ja peruskartat) käytiin läpi Kansallisarkiston ja Maanmittauslaitoksen arkistosta ja Jyväskylän yliopiston Vanhakartta-palvelusta. Aluetta on kuvattu lähinnä pienikaavaisissa yleiskartoissa ja alueelta ei ole tarkkoja vanhempia karttoja, kuten pitäjänkarttoja. Vanhojen karttojen mukaan inventoitava alue on sijainnut asutuksen reuna-alueella, joten asutushistoriallisten kohteiden löytymistä alueelta pidettiin epätodennäköisenä. Alueelta käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen varjostettu pistepilviaineisto, josta pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mielenkiintoisia maarakenteita. Inventoitavalta alueelta käytiin silmämääräisesti läpi myös GTK:n tarjoama maaperäaineisto.

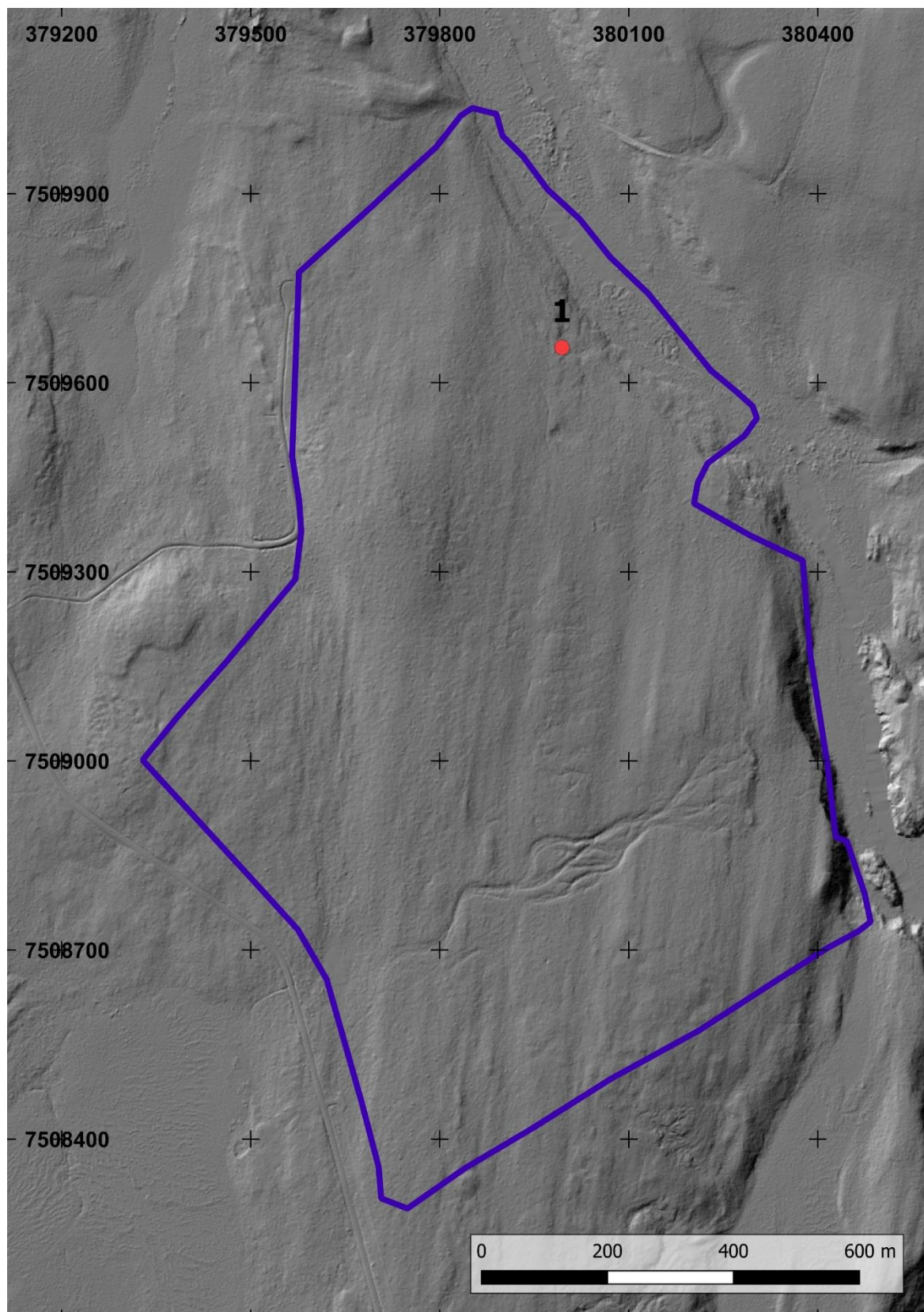
Historiallisten karttojen perusteella alue on ollut asumaton erämaata pitkään. Vuoden 1968 ja nykykarttaa rinnakkain tarkasteltaessa havaitaan, että alueella on ollut kaksi metsätyökämpää. Toisen, alueen itärajan tuntumassa sijaitsevan metsätyökämpän kohdalla on nykyäänkin rakennuksia.

Kartta 3. Inventoitava alue vuoden 1968 peruskartassa.

Kartta 4. Inventoitava alue vuoden 1863 yleiskartassa (Gyldén).

Kartta 5. Inventoitava alue MML:n pistepilviaineistossa. Inventoinnissa tavattu muinaisjäännöskohde on merkitty punaisella pisteellä, numero viittaa tämän raportin kohdeluetteloon.

2.2. Maastotyöt

Inventoinnin maastotyöt tehtiin 17.8.2022. Inventoinnissa tarkistettiin koko kaava-alue kauttaaltaan silmämääräisesti ja kirjattiin havainnot ylös. Alueelta etsittiin uusia muinaisjäännöksiä ja muita kulttuuriperintökohteita arkeologisesti potentiaalisilta alueilta. Inventoinnissa huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset. Inventointimetodina oli silmämääräinen havainnointi, lapionpistojen tekeminen ja maaperäkairaukset.

Inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla valokuvia ja tallentamalla kuljetut reitit ja tehdyt havainnot satelliittipaikanninta (Garmin GPSmap 62s, tarkkuus +/- 5 - 10 m) käyttäen. Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatteina. Jälkityövaiheessa valokuvat luettelointiin Kulttuuriympäristöpalvelut Heilu Oy:n arkistoon ja kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen QGIS-paikkatieto-ohjelmistoa.

Kuva 2. Inventointialueen koillisosan jyrkkää törmänreunaa lähellä Äkäsjokea. Koillinen.

Kuva 3. Äkäsjoki virtaa inventointialueen itäosassa. Kaakkoon.

Kuva 4. Tasaisempaa metsämaastoa inventointialueen länsiosassa. Itään.

Kuva 5. Inventointialueen eteläosan kivikkoista rinnettä. Koilliseen.

3. Tulokset

Alue tarkastettiin kauttaaltaan inventoinnin yhteydessä. Selvitysalueelta ei havaittu merkkejä esihistoriallisesta toiminnasta. Selvitysalueen pohjoisosasta, jyrkän törmän reunalta löydettiin historiallisen aikaan ajoittuvan tervahaudan jäännös, joka on Museoviraston ohjeistuksen (Niukkanen 2009: 53) mukaan muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännös.

Vuoden 1968 peruskarttaan merkitystä selvitysalueella sijaitsevasta metsätyökämpästä ei havaittu mitään merkkejä maastossa.

Kalle Luoto & Jussi-Pekka Hiltunen

6.10.2022

Heilu Oy

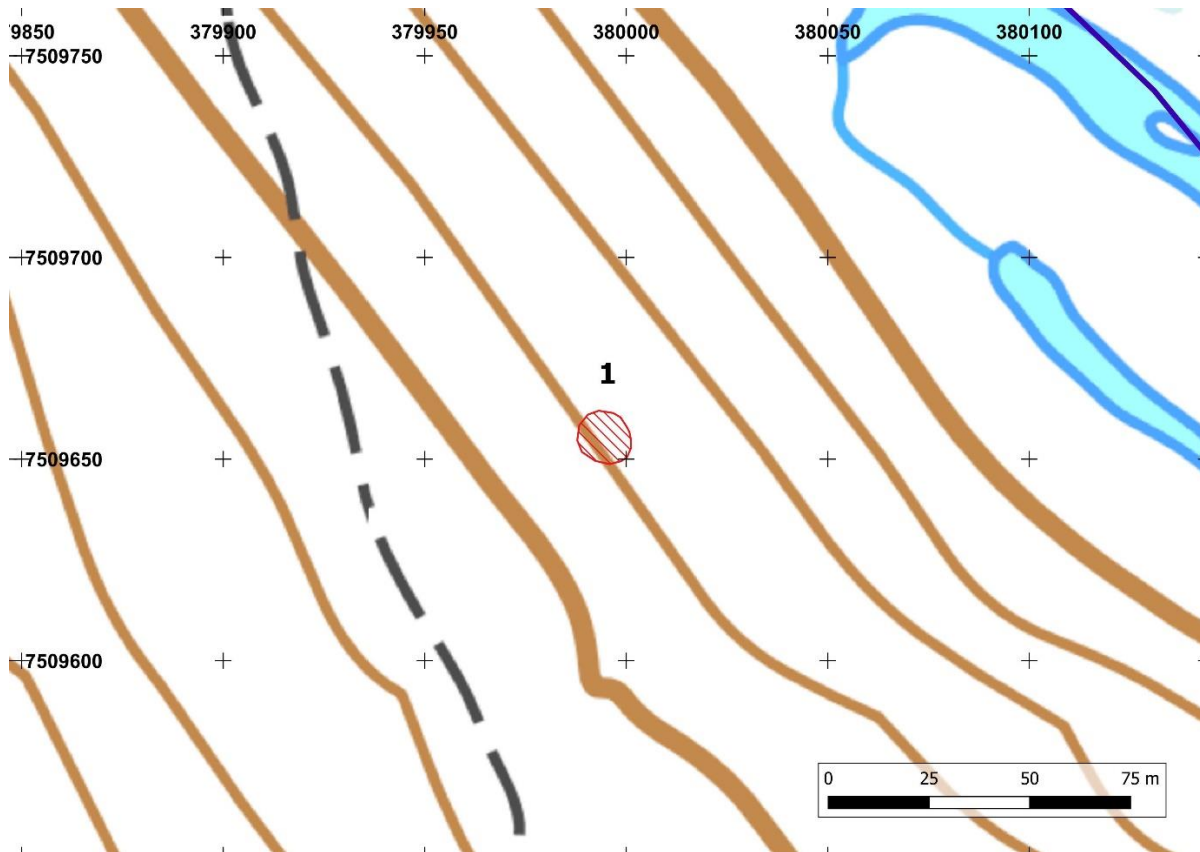
4. Kiinteä muinaisjäännös (*uusi kohde)

4.1. Maijanniva*

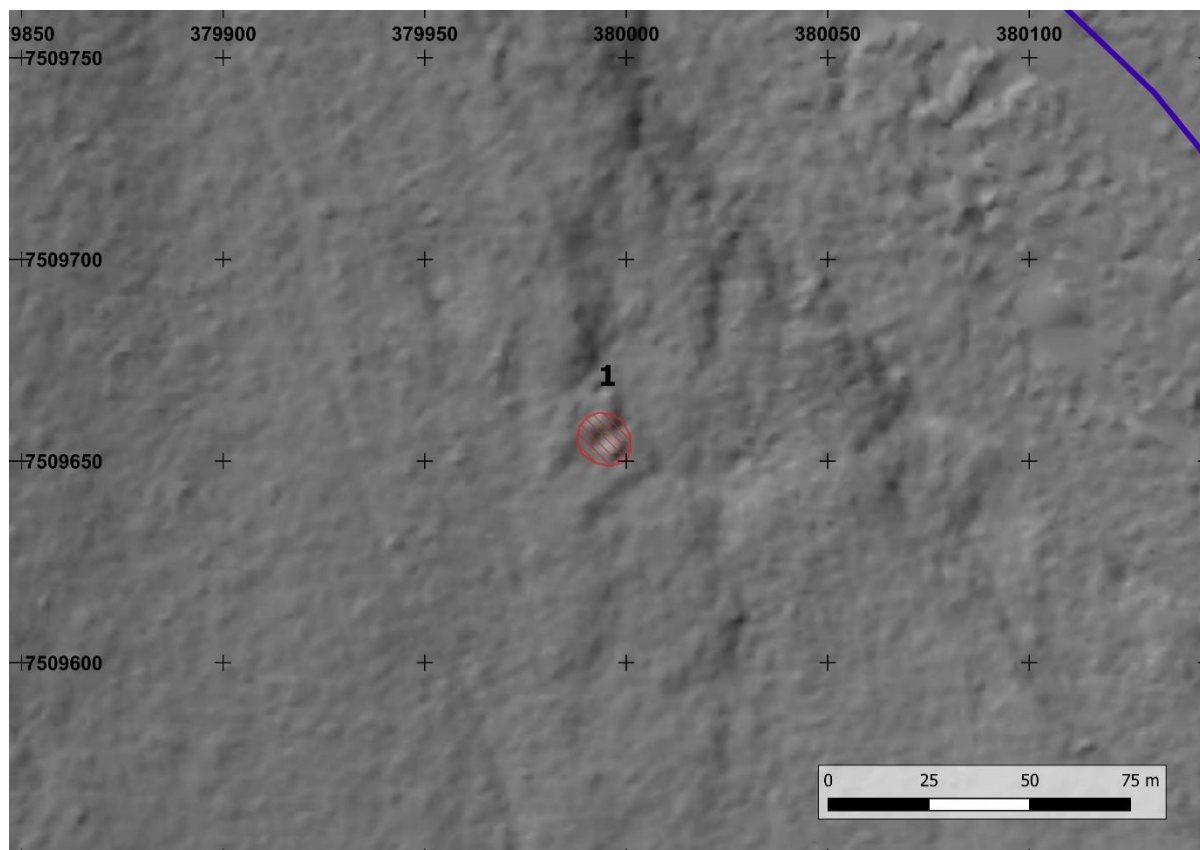
Nimi:	Maijanniva
Kunta:	Muonio
Muinaisjäännöstunnus:	uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahauta
Ajoitus:	historiallinen
Aiemmat tutkimukset:	-
Koordinaatit:	N 7509656 E 379994 Z 251 ± 2
Koordinaattiselite:	MML:n korkeusmalli/GPS-mittaus, tervahaudan keskipiste

Havainnot 2022:

Tervahauta sijaitsee Äkäsjoen lounaispuolella jyrkästi koilliseen laskevan törmän reunalla mäntyvaltaisessa sekapuumetsässä. Tervahaudan halkaisija on noin 10 metriä ja syvyys noin 1,5-2 metriä haudan pohjalta vallin yläreunaan mitattuna. Tervahaudan vallin leveys on noin 1,2 metriä. Halssi suuntautuu koilliseen, alarinteeseen. Halssin pituus ja syvyys on noin 2 metriä. Tervahaudan ympärillä erottuu katkoviivamainen kaivanto. Lisäksi sen pohjoispuolella, samaisen törmän reunalla noin 5 metriä tervahaudasta pohjoiseen havaittiin kuoppa/kaivanto, joka on halkaisijaltaan noin 3 metriä ja 1,7 metriä syvä. Tämä liittyy todennäköisesti tervahaudan jäännökseen. Tervahaudan kohdalla kasvaa harvakseltaan suurempia mäntyjä sekä vähän pienempää katajaa sekä koivua. Tervahauta erottuu selvästi ympäröivästä maastosta.

Kartta 6. Kohteen Maijanniva muinaisjäännösraja on merkitty punaisella rasterilla.

Kartta 7. Muinaisjäännösraja on merkitty punaisella rasterilla. Tervahauta erottuu MML:n pistepilviaineistossa kohtalaisesti.

Kuva 6. Inventoinnissa löydetyn tervahaudan jäännös. Lappio on pystyssä tervahaudan kuopassa sen koillisosassa. Pohjoiseen.

Lähteet

Karjalainen, Taisto 2015. Muonio kulttuuriperintöinventointi. Metsähallitus.

Kotivuori, Hannu 1989. Ylläs-alueen muinaisjäännösten inventointi – tarkennuksia Kittilän, Kolarin ja Muonion kuntien alueella. Lapin maakuntamuseo. Inventointiraportti.

Kotivuori, Hannu 2002. Ylläs-Aakkenus-alueen muinaisjäännösten inventointi 2002. Lapin maakuntamuseo.

Krapu, Antti 2006. Kolari / Muonio inventointiraportti kahden kunnan arkeologisista kohteista. Inventointiraportti.

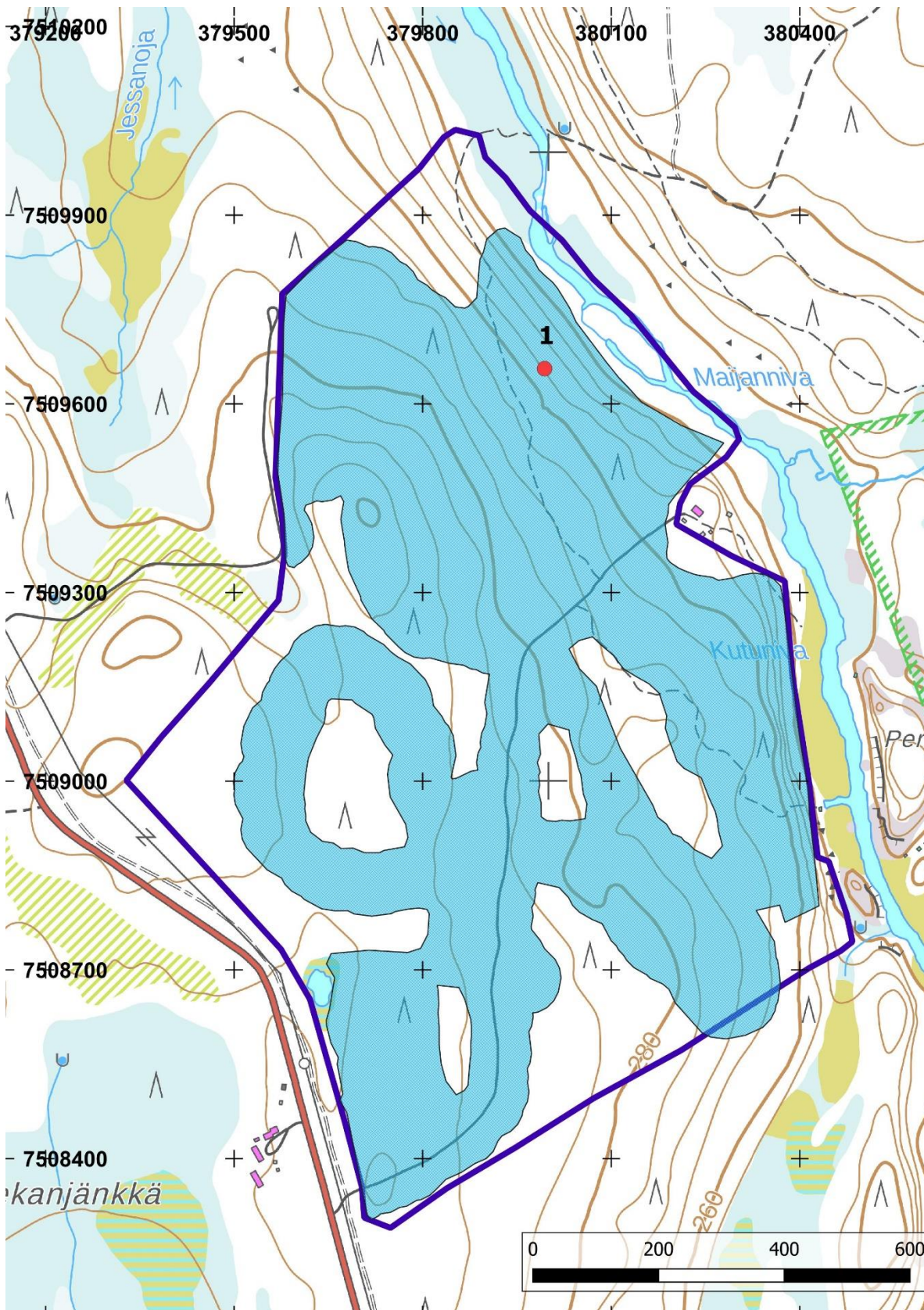
Niukkanen, Marianna 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset. Tunnistaminen ja suojelu. Museoviraston rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3.

Kartat:

Gyldén, C. W. 1863. Karta öfver Finland : Sektionen B3 : sydvestra delen af Lappmarkens härad jemte norra delen af Kemi härad. Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto, saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-200806175507>

Vanhat peruskartat (Maanmittaushallitus)
Peruskartta 2342 03 Äkäskero, vuosi 1968.
Peruskartta 2732 02 Äkäslompola, vuosi 1968.

Maastossa tarkastetut alueet

Kartta 8. Maastossa jalkaisin tarkastettu alue merkitty sinisellä rasterilla.